

УДК 378.147

DOI: 10.31499/2307-4906.4.2022.270389

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

Світлана Амеліна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

ORCID: 0000-0002-6008-3122

E-mail: svetlanaamelina@ukr.net

*У статті розглянуто питання підготовки майбутніх учителів німецької мови у закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки. Визначено, що навчання майбутніх учителів німецької мови здійснюється за освітніми програми, які складаються з кількох обов'язкових курсів (німецька мова, англійська мова, методика викладання іноземних мов) та широкого спектру вибіркових курсів. Представлено узагальнення змісту програм підготовки майбутніх учителів німецької мови. Визначено три основні блоки курсів, які пропонуються для вивчення у межах цих освітніх програм. Проаналізовано зміст окремих курсів. Констатовано важливість обов'язкової практики з викладання німецької мови та можливість навчання й стажування за кордоном. З'ясовано, що переважна більшість викладачів німецької мови у США мають ступінь бакалавра і тільки приблизно третина – ступінь магістра. Встановлено, що окрема увага приділяється формуванню й розвитку мовленнєвих навичок та умінь міжкультурної комунікації. **Ключові слова:** підготовка майбутніх учителів; німецька мова; програма; заклади вищої освіти; університет; студенти.*

GERMAN LANGUAGE FUTURE TEACHERS TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE USA

Svitlana Amelina, Doctor of Pedagogics, Professor, Head of the Foreign Languages and Translation Department, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

ORCID: 0000-0002-6008-3122

E-mail: svetlanaamelina@ukr.net

The article deals with the issues of future German language teachers training in higher educational institutions of the United States of America. It is determined that the training of future German language teachers is carried out according to educational programs that consist of several compulsory courses (German, English, methods of teaching foreign languages) and a wide range of elective courses. The generalization of the content of German language teacher training programs is presented. Three main blocks of courses that are offered for study within these educational programs are identified. To improve the acquired language skills, a separate German language course is provided, which is detailed in various topics. In general, much attention is paid to the development of free speech through systematic conversations on civilization and various topical issues. At the same time, it is worth noting the individualization of training, as for this purpose morphological and phonetic exercises are often developed according to the needs and level of knowledge of each individual student. The methodological block of the program contains empirical studies of teaching foreign languages to children and adults. At the same time, theoretical foundations of foreign language teaching:

approaches, methods, techniques are also mastered. Pedagogical practice is obligatory. Students can implement the acquired knowledge of German language teaching methods through practical application, including lesson planning, classroom observation, materials development and technology integration. The combination of the above mentioned blocks of the program is special topics in German, which include literature or literary criticism, linguistics, linguistic pedagogy. Elective courses are aimed not only at improving the level of German language proficiency, but also cover the study of literature, history and culture of German-speaking countries, as well as familiarization with their media. The importance of compulsory practice in teaching German and the possibility of studying and internships abroad is stated. It is found that the vast majority of future German language teachers in the United States have a bachelor's degree and only about a third – a master's degree. It is established that special attention is paid to the formation and development of speech skills and intercultural communication skills.

Keywords: *future teachers training; program; university; students; higher education institutions; German language.*

Інтеграція України у світовий освітній простір зумовлює посилення уваги у закладах вищої освіти як до вивчення іноземних мов майбутніми фахівцями різного профілю, так і до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, зокрема німецької. Якість іншомовної підготовки тих, хто здійснюватиме професійну діяльність у співпраці з представниками різних країн у сферах бізнесу, технологій, науки, великою мірою залежить від вчителів і викладачів іноземних мов. Зацікавленість фахівців різних спеціальностей у вивченні німецької мови є цілком обґрунтованим, оскільки Федеративна Республіка Німеччина є наймогутнішою країною у Євросоюзі, а її економіка – найбільш потужною. Тому актуальним є вивчення досвіду їхньої підготовки у інших країнах, які мають тривалу історію співпраці з німецькомовними партнерами, а тому потребують значної кількості фахівців зі знаннями німецької мови, а відтак і викладачів та вчителів, які забезпечують її вивчення на високому рівні. У цьому аспекті доцільним є врахування досвіду, зокрема, закладів вищої освіти Сполучених Штатів Америки.

Досить велика кількість досліджень науковців присвячена вивченню різних питань, пов'язаних із підготовкою у Сполучених Штатах Америки майбутніх учителів іноземних мов. Зокрема, дослідження теоретичних і методичних засад іншомовної педагогічної освіти в США здійснювала М. Леврінц [6]. Тенденції розвитку системи професійної підготовки вчителів у США були предметом дослідження Шандрук С., яка виявила суперечливі тенденції у ставленні до професійної підготовки вчителів. Зокрема, з одного боку, важливою стає більш глибока професіоналізація діяльності вчителів середньої школи, з другого – спостерігається міжгалузєва інтеграція знань, підвищується значущість інтегрованих умінь для здійснення професійної педагогічної діяльності [7]. І. Задорожна вивчала можливості використання досвіду США в організації дистанційного та змішаного навчання у вітчизняних університетах [3]. Порівняльне дослідження викладання іноземної мови у закладах вищої освіти ФРН та США з метою визначення позитивного досвіду для упровадження його в Україні провела В. Безлюдна [1]. Увага дослідників була присвячена також концептуальним засадам професійної підготовки філологів у США (Н. Бідюк [2]), теорії і практиці їхньої професійної підготовки в американських університетах (М. Іконнікова [5]), впровадженню стандартів оцінювання педагогічної компетентності викладачів у вищих навчальних закладах США (І. Зварич [4]).

Однак, попри наявність наукових доробок щодо дослідження окремих аспектів підготовки майбутніх учителів іноземних мов у США, поза увагою науковців залишилось питання підготовки майбутніх учителів німецької мови, яке потребує більш детального розгляду.

Метою статті є аналіз змісту підготовки майбутніх учителів німецької мови у закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки.

Порівнюючи системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов у Сполучених Штатах Америки й України, М. Леврінц констатувала деякі відмінності між ними. Зокрема, для американської системи характерними є такі особливості: децентралізація вищої освіти та регулювання її окремими штатами, більша кількість приватних закладів освіти, схожість функцій коледжів і університетів, більша різноманітність видів освітніх програм (за основною спеціальністю, подвійною основною, комбіновані з основною і додатковою спеціалізацією, подвійного ступеня, сертифікатні), атестацією незалежними професійними організаціями, право студентів вибирати порядок вивчення дисциплін і викладачів, можливість повторно прослухати незасвоєну дисципліни без втрати академічного року [6].

Варто відмітити, що для вчителя німецької мови у Сполучених Штатах Америки зазвичай достатнім є ступінь бакалавра. Згідно з результатами одного із досліджень, 56% викладачів німецької мови у США мають ступінь бакалавра, а 31% мають ступінь магістра [8]. Решта вчителів набули освіти завдяки іншим програмам (наприклад, альтернативним чи сертифікатним).

Найбільш популярними закладами освіти серед тих, хто планує стати вчителем німецької мови, є Міллерсвільський університет Пенсільванії (Millersville University of Pennsylvania) та Університет Західного Вашингтона (Western Washington University). Лідерами рейтингу університетів, які забезпечують найкращу освіту вчителів німецької мови, є Гарвардський університет (Harvard University), університет Пенсільванії (University of Pennsylvania), Північно-Західний університет (Northwestern University) [8]. Отримавши освіту в одному із цих провідних університетів, вчителі німецької мови можуть розраховувати на краще місце роботи і більш високу заробітну плату. Проте й вимоги щодо вступу на навчання у ці заклади освіти є суттєво вищими на фоні інших університетів, яких вони випереджають за такими показниками: кількість вступників; середній заробіток випускників; співвідношення випускників, які працюють і які не працюють за отриманою спеціальністю через 10 років після вступу; середній показник відвідування тощо.

Програми, які пропонуються у коледжах та університетах, що здійснюють підготовку вчителів німецької мови, обов'язково передбачають вивчення німецької й англійської мов та методики їх викладання. Крім того, кожен заклад вищої освіти доповнює цю пропозицію низкою курсів, частина з яких є обов'язковими, а частину обирають для вивчення студенти. Наприклад, відповідна освітня програма університету Пенсільванії складена таким чином, що основні і вибіркові курси забезпечують глибоке розуміння німецької мови та культури країн, мова яких вивчається (Федеративна Республіка Німеччина, Австрія). Вони спрямовані не тільки на набуття базового рівня володіння німецькою мовою, але й охоплюють вивчення значущих літературних творів, ознайомлення з історичним контекстом та актуальними засобами масової інформації. Всебічне охоплення навчального матеріалу реалізується шляхом поєднання основних

курсів із широким спектром факультативів. Крім того, студентам надається можливість поглибити свої знання і застосувати уміння на практиці під час навчання чи стажування за кордоном [10].

Розглядаючи зміст програм підготовки вчителів німецької мови в американських університетах, можна розділити його на три блоки: лінгвістичний, культурологічний і методичний.

Серед дисциплін лінгвістичного блока основну частину займає вивчення німецької мови. Її базовий рівень передбачає вступний курс німецької мови в контексті німецької культури з практичним відпрацюванням базових мовленнєвих навичок. Середній рівень є продовженням курсу вивчення німецької мови, який включає такі аспекти: граматику, вибрані твори для читання, подальша практика в усній і письмовій комунікації. Структурна побудова і змістове наповнення обох курсів орієнтовані на міжнародні вимоги.

Зазвичай додатково до практичного курсу німецької мови студентам пропонується курс граматики, який сприяє розвитку навичок письма з використанням різних сучасних та історичних матеріалів.

Для вдосконалення набутих мовленнєвих навичок передбачено окремий курс мовлення з німецької мови, який деталізується у різних темах. Наприклад, однією з тем, які розглядаються у межах цієї дисципліни в університеті Айова [9], є «Місто у сучасній Європі». Перевагою такого заглиблення у зазначену тему є те, що інтенсивна розмовна практика і практика аудіювання німецькою мовою відбувається з акцентом на одному із великих німецькомовних міст. Загалом розвитку вільного мовлення шляхом систематичних бесід на цивілізаційні та різні актуальні теми приділяється багато уваги. При цьому варто зауважити про індивідуалізацію навчання, позаяк з цією метою морфологічні та фонетичні вправи часто розробляються відповідно до потреб і рівня знань кожного окремого студента.

Зважаючи на те, що для кваліфікованих вчителів, крім володіння німецькою мовою на високому рівні, необхідним є також знання міжкультурних особливостей представників іншої культури, до програми їхньої підготовки включається курс «Німецькі теми англійською мовою». У різних університетах і на різних факультетах теми варіюються. Так, при вивченні теми «Фемінізм» можуть розглядатись автори, жанр або період дослідження, жінки-письменниці та їхня творчість, кіно, сучасна теорія феміністичного руху. Тема «Холокост» передбачає ознайомлення з походженням і проявами антисемітизму в Центральній Європі, політичні події і спорудами Холокосту, реальності гетто і концтаборів, опору нацистам. Опанування зазначених тем відбувається на основі не тільки навчальних текстових матеріалів, а й творів літератури, мистецтва і музики. Пов'язаний із обраними темами спецкурс «Теми з німецької культурології» містить ключові теми німецької історії та культури до сучасної епохи. Курс німецької літератури початку ХХ століття спрямований на розвиток навичок читання за допомогою різних типів текстів німецької літератури. Продовжуючи вивчення літератури, студенти, як правило, обирають дисципліну «Німецька література і культура». Вони знайомляться з творами німецької літератури від класицизму до теперішнього часу.

Культурологічний блок програми підготовки вчителів німецької мови часто доповнюється дисципліною «Німецькі фільми і медіа», в межах якої проводиться аналіз

та інтерпретація фільму або ЗМІ в німецькому суспільстві. Вивчення медіа-продукції здійснюється з урахуванням мультикультурного і глобального контекстів. Тематичні акценти на основі інтересів факультету та студентів можуть включати відомості про режисерів, жанри (наприклад, нового німецького кіно) або вивчення медіа (наприклад, телевізор, преса, масова культура). Для бажаючих можливим є вивчення курсу «Німеччина сьогодні», який містить питання, що стосуються сучасного німецького суспільства і культури (ресурси і форми спілкування, доступні в Інтернеті та в інших електронних і друкованих засобах масової інформації). На вибір пропонується також поглиблений аналіз політичних і соціальних подій і культурних тенденцій післявоєнної Німеччини та Австрії. Пропагується міждисциплінарний підхід до розуміння міжкультурних перспектив і розвитку ефективних міжкультурних навичок для вирішення проблем сучасного взаємозв'язку суспільств і культур як на місцевому, так і на глобальному рівнях.

Методичний блок програми представлений кількома дисциплінами, до яких належать такі: «Навчання одній із мов світу», «Методика навчання іноземній мові у початковій школі», «Методика навчання іноземній мові у середній школі». Таким чином, здійснюється синтез емпіричних досліджень навчання дітей та дорослих іноземної мови. Водночас засвоюються і теоретичні основи навчання іноземним мовам: підходи, методи, методики. Обов'язковою є педагогічна практика. Студенти можуть реалізувати отримані знання методики викладання німецької мови шляхом практичного застосування, включаючи планування уроків, спостереження за класом, розробку матеріалів та інтеграцію технологій. Цей курс мають пройти усі студенти, які навчаються за програмами підготовки вчителів німецької мови як основної або як другої іноземної мови.

Комбінацією вищезазначених блоків програми є спеціальні теми німецькою мовою, до яких входять література або літературна критика, лінгвістика, лінгвістична педагогіка.

Отже, проведене дослідження свідчить про посилення уваги у американських університетах до підготовки майбутніх учителів німецької мови у закладах вищої освіти. Аналіз програм їхньої підготовки у кількох університетах Сполучених Штатів Америки показав, що вони складаються з лінгвістичного, культурологічного і методичного блоків, кожен з яких містить кілька обов'язкових курсів і досить великий спектр додаткових (елективних, факультативних) курсів, які пропонуються для вибору студентами відповідно до їхніх уподобань і потреб.

Подальші наукові розвідки можуть бути пов'язані із більш детальним вивченням кожного із зазначених блоків освітніх програм підготовки майбутніх учителів німецької мови у США та визначенням позитивних ідей для використання їх у процесі підготовки цих фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безлюдна В. В. Викладання іноземної мови у закладах вищої освіти ФРН та США: упровадження позитивного досвіду в Україні. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2019. Вип. 1(64). С. 13–17.
2. Бідюк Н. М. Концептуальні засади професійної підготовки фахівців з прикладної лінгвістики в США. *Порівняльна професійна педагогіка*. Київ, 2013. Вип. 2. С. 105–116.
3. Задорожна І. П. Використання досвіду США в організації дистанційного та змішаного навчання у

- вітчизняних університетах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. Тернопіль, 2015. Вип. 3. С. 138–143.
4. Зварич І. Впровадження стандартів оцінювання педагогічної компетентності викладачів у вищих навчальних закладах США. *Вища школа*. Київ, 2012. Вип. 2. С. 42–51.
 5. Іконнікова М. Теорія і практика професійної підготовки філологів в університетах США: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2019. 580 с.
 6. Леврінц М. Фахова підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах США: теоретико-методичні засади: монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. 412 с.
 7. Шандрюк С. Тенденції розвитку системи професійної підготовки вчителів у США. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2013. Вип. 121(1). С. 88–93.
 8. German Teacher Education Requirements. URL: <https://www.zippia.com/german-teacher-jobs/education/> (дата звернення: 29.08.2022).
 9. University of Northern Iowa. German Courses (GER). URL: <https://catalog.uni.edu/courses/ger/> (дата звернення: 29.08.2022).
 10. University of Pennsylvania. Undergraduate catalog URL: <https://catalog.upenn.edu/undergraduate/programs/german-ba/> (дата звернення: 29.08.2022).

REFERENCES

1. Bezliudna, V. V. (2019). Vykladannia inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity FRN ta SShA: uprovadzhennia pozytyvnoho dosvidu v Ukraini. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of V. O. Sukhomlynsky National University of Mykolaiv. Pedagogical Sciences, issue 1(64), 13–17* [in Ukrainian].
2. Bidiuk, N. M. (2013). Kontseptualni zasady profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv z prykladnoi linhvistyky v SShA. *Porivnialna profesiina pedahohika – Comparative Professional Pedagogy, issue 2, 105–116* [in Ukrainian].
3. Zadorozhna, I. P. (2015). Vykorystannia dosvidu SShA v orhanizatsii dystantsiinoho ta zmishanoho navchannia u vitchyznianskykh universytetakh. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Pedahohika – Scientific Papers of Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, issue 3, 138–143* [in Ukrainian].
4. Zvarych, I. (2012). Vprovadzhennia standartiv otsiniuvannia pedahohichnoi kompetentnosti vykladachiv u vyshchykh navchalnykh zakladiv SShA. *Vyshcha shkola – High School, issue 2, 42–51* [in Ukrainian].
5. Ikonnikova, M. (2019). Teoriia i praktyka profesiinoi pidhotovky filolohiv v universytetakh SShA. *Doctor's thesis. Khmelnytskyi* [in Ukrainian].
6. Levrints, M. (2020). Fakhova pidhotovka maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov v universytetakh SShA: teoretyko-metodychni zasady. *Uzhhorod: TOV «RIK-U»* [in Ukrainian].
7. Shandruk, S. (2013). Tendentsii rozvytku systemy profesiinoi pidhotovky vchyteliv u SShA. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seria: Pedagogichni nauky – Scientific Papers of Volodymyr Vynnychenko Kirovograd State Pedagogical University, issue 121(1), 88–93* [in Ukrainian].
8. German Teacher Education Requirements. URL: <https://www.zippia.com/german-teacher-jobs/education/>.
9. University of Northern Iowa. German Courses (GER). URL: <https://catalog.uni.edu/courses/ger/>.
10. University of Pennsylvania. Undergraduate catalog. URL: <https://catalog.upenn.edu/undergraduate/programs/german-ba/>